

عوامل مؤثر بر گرایش به جرم تروریسم تکفیری با تأکید بر محیط مجرمانه

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۳/۲۰

از صفحه ۱۴۹ تا ۱۶۶

امیرحسین یآوری بافقی^۱، رسول نجار باغسیاه^۲، سید نجم‌الدین حسینی^۳

چکیده

زمینه و هدف: محیط مجرمانه، مؤلفه‌ای است که رویکرد پلیسی اطلاعات محور آن را به عنوان عامل مؤثر بر مدیریت یک مسئله مجرمانه مورد تأکید قرار می‌دهد. عوامل مؤثر بر گرایش افراد ساکن در محیط جرم تروریسم تکفیری نیازمند واکاوی پژوهشی است که در این پژوهش در نظر است این عوامل در استان کرمانشاه مورد واکاوی قرار گیرد.

روش: این مطالعه یک پژوهش توصیفی - تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام شده است. داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته از میان ۱۲۰ نفر از کارشناسان فعال در دستگاه‌های مرتبط با مسئله تروریسم جمع‌آوری شد و از طریق آزمون تی تک نمونه و آزمون فریدمن، یافته‌ها تحلیل و سؤالات مورد آزمون قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد متغیرهای فرهنگ و مذهب، قومیت و شخصیت به عنوان متغیرهای معنادار جرم‌زا در محیط مجرمانه و متغیرهای اقتصاد و جامعه (اجتماع) به عنوان متغیر مداخله‌گر جرم‌زا در محیط مجرمانه با گرایش برخی از شهروندان به گروهک‌های تکفیری در استان کرمانشاه رابطه مستقیم دارند.

نتیجه‌گیری: عوامل فرهنگی و مذهبی، عوامل قومی، عوامل اجتماعی و ویژگی‌های فردی محیط مجرمانه استان کرمانشاه در گرایش و جذب برخی از ساکنان استان به گروه‌های تکفیری مؤثر هستند.

کلید واژه‌ها: پلیس اطلاعات محور، تروریسم تکفیری، قوم‌گرایی، محیط مجرمانه، استان کرمانشاه.

استناد: یآوری بافقی، امیرحسین؛ نجار باغسیاه، رسول و حسینی، سید نجم‌الدین (تابستان ۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر گرایش به جرم تروریسم تکفیری با تأکید بر محیط مجرمانه. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۴(۵۴)، صص ۱۶۶-۱۴۹.

۱. دانشیار مدیریت منابع انسانی دانشگاه علوم انتظامی امین، Yadyaran.90@gmail.com
۲. استادیار آموزش زبان انگلیسی دانشگاه علوم انتظامی امین، نویسنده مسئول: rasool.najjar@police.ir
۳. دانشجوی دکتری جرم‌یابی دانشگاه علوم انتظامی امین، BBA575376@gmail.com

مقدمه

تروریسم و امور پلیسی مرتبط با آن در دوران کنونی، راهبردها و مفاهیم پلیسی را برای کنترل آن بسیج کرده است. این اهمیت و توجه باعث شده است که در طراحی الگوهای پلیسی نیز مسئله تروریسم به‌عنوان یک رکن اصلی در بازطراحی و پیشنهاد الگوها نقش بازی کند (سازمان امنیت و همکاری اروپا^۱، ۲۰۱۷). بر این اساس، علل گرایش افراد به تروریسم نیز در مطالعات جای خود را باز کرده‌اند و در محیط‌های مختلف تحقیق به این موضوع پرداخته شده است (سازمان تد^۲، ۲۰۱۰؛ نجار باغسیاه و پورمساح، ۱۳۹۶). بنابراین، جای این بحث وجود دارد که علل گرایش به تروریسم را براساس الگوهای مفهومی جدید در امور پلیسی به ادبیات تحقیق و پژوهش نیروی انتظامی وارد کرد. به عبارت دیگر، علل گرایش به تروریسم تاکنون به یک شیوه استقرایی در ادبیات امور پلیسی دیده شده است و به نظر می‌رسد بتوان آن را بر مبنای یک استنتاج برگرفته از الگوهای تثبیت‌شده پلیسی نیز مطالعه کرد. در حال حاضر، قابل‌بحث‌ترین الگوی پلیسی، الگوی پلیس اطلاعات محور است. رویکرد پلیسی اطلاعات محور تهدیدهای ناشی از جرم را از حالت محلی یا منطقه‌ای فراتر برده است؛ بنابراین رشد جرائم سازمان‌یافته بین‌المللی و تروریستی یکی از ابعاد محوری در این الگو است (یاوری بافقی و نجار باغسیاه، ۱۳۸۹). موضوع تروریسم در پلیس اطلاعات محور به‌گونه‌ای جدی شده است که مأموریت پیشگیری از تروریسم، دوره‌ای بنام دوره امنیت سرزمینی را برای متولیان امور امنیتی بنا نهاده است. در این نوع امنیت، حرکت از جرائم روزمره به سمت تروریسم، مورد توجه قرار گرفته است.

به نظر می‌رسد برای مبارزه با تروریسم تکفیری نیاز به شناخت علل گرایش به این تروریسم در اولویت باشد (آقازاده، ۱۳۹۳) و از آنجا که کنترل این گرایش نیازمند یک الگوی پلیسی منسجم و ثابت شده است، استنتاج از الگوی پلیس اطلاعات محور به‌عنوان یک الگوی به اثبات رسیده برای شناخت علل گرایش به تروریسم اهمیت تحقیقاتی پیدا می‌کند. بنابراین، این مطالعه سعی دارد تا با استناد به الگوی پلیس اطلاعات محور، به بررسی مؤلفه محیط مجرمانه (محیط تروریسم تکفیری در استان کرمانشاه) به‌عنوان یکی

1. OSCE

2. TED Organization

از مؤلفه‌های اصلی در الگوی اطلاعات محوری پرداخته و عوامل محیطی گرایش و جذب برخی از شهروندان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری را شناسایی کرده و به ارائه راهکارهای مناسب در جهت جلوگیری از این پدیده بپردازد.

استان کرمانشاه به‌عنوان محیط این تحقیق، یک منطقه استراتژیک مرزی و نظامی برای دولت ایران است؛ چراکه دارای پراکندگی اقوام و تنوع مذهبی است. بنابراین، با توجه به زمینه گرایش به گروه‌های وهابی و سلفی (ابراهیمی، ۱۳۹۲ و اعظم آزاده و بقالی، ۱۳۹۱)، امکان بروز تهدید در آن وجود دارد (اسناد سازمانی، ۱۳۹۷). این استان دارای جمعیت مهاجر نیز است که می‌تواند در گرایش به تروریسم تکفیری متغیر تأثیرگذار باشد. اسناد سازمانی (۱۳۹۶ و ۱۳۹۷) نشان می‌دهند تعدادی از جوانان و نوجوانان این جمعیت مهاجر به گروه‌های افراطی مانند پژاک، داعش و القاعده پیوسته‌اند. هم‌مرز بودن استان کرمانشاه با اقلیم کردستان عراق (شهرستان پاره) نیز محیط اجرای این تحقیق را خاص می‌کند. بنابراین، انجام تحقیق و پژوهش در حوزه گرایش به تروریسم تکفیری با توجه به رخداد جرم در مرزها و استان‌های غربی کشور اهمیت پیدا می‌کند. از آنجا که استان‌ها و مرزهای غربی می‌تواند مصداق یک محیط جرم برای تروریسم تکفیری باشد، ضرورت می‌یابد که با استناد به نظریه‌های مرتبط با محیط جرم از جمله «نظریهٔ ۳-۱»^۱، به تحقیق و پژوهش در حوزه تروریسم تکفیری به‌عنوان یک جرم پرداخته شود. نتایج انجام چنین تحقیقاتی علاوه بر اینکه مدیریت گرایش به جرم تروریسم تکفیری را برای تصمیم‌گیرندگان از جمله مأموران پلیس در استان کرمانشاه را تسهیل خواهد کرد، به‌طور خاص می‌تواند متغیرهای جرم‌ساز بودن محیط جرم در این استان را نیز احصاء و معرفی کند. در غیاب چنین تحقیقاتی نمی‌توان گفت که پلیس چگونه در کنترل و مدیریت جرم تروریسم تکفیری خواهد توانست به‌درستی تخصیص منابع کند.

در خصوص تروریسم تکفیری مطالعات متنوع داخلی و خارجی (از لحاظ محیط انتشار) در ادبیات مرتبط با این موضوع دیده می‌شوند. در تحقیقات خارجی، عبادیه^۲

۱. مدل ۳-۱، یک الگوی تحلیلی و الگوی اصلی کار در محیط اطلاعات محورانه است که ابتدا در سال ۲۰۰۸ میلادی توسط آقای جری، اچ راتکلیف مطرح شد. نام این مدل مخفف از سه کلمه انگلیسی است که با حرف انگلیسی ۱ شروع می‌شوند که معادل تفسیر، تأثیر و نفوذ هستند.

2. Abadie

(۲۰۰۴) معتقد است که خفقان سیاسی، عدم احساس آزادی سیاسی در سطوح اجتماعی و دوران انتقال سیاسی حکومت‌ها و دولت‌ها عواملی هستند که بر رفتار افراد به سمت گرایش به تروریسم تکفیری یا انجام عملیات انتحاری مؤثرند. لَنکفورد^۱ (۲۰۱۳) اضطراب و استرس^۲، بی‌نظم‌های پُست‌تروماتیک^۳ ناشی از استرس، مشکلات ذهنی^۴، اعتیاد به مواد مخدر، معلولیت‌ها و مجروحیت‌های فیزیکی و ناراحتی روحی بر اثر از دست دادن عزیزان را عوامل گرایش به تروریسم تکفیری معرفی می‌کند. رابرت پاپ^۵ (۲۰۰۵) عاملان تروریست تکفیری را افرادی می‌داند که از طبقه متوسط و دارای تحصیلات هستند. این یافته تا حدودی چالش برانگیز است؛ چراکه مطالعات اخیر رابطه بین تحصیلات، فقر و عملیات انتحاری را تا حدودی منتفی می‌داند (آترن^۶، ۲۰۰۸). انصاری‌نژاد نیز (۱۳۸۸) به نقل از مراری^۷ (۲۰۱۰) به نقش و اهمیت زبان در گرایش به تروریسم تکفیری اشاره می‌کند.

در تحقیقات داخلی، ستوده و خزایی (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی رشد جریان‌های تکفیری در خاورمیانه»، ضمن بررسی تحول تاریخی و مفهومی موضوع تکفیر، مبنای اسلام‌گرایی، رشد جریان‌های سلفی - تکفیری و تأثیر آن بر فرآیند اسلام‌گرایی، همچنین شاخص‌های جریان‌های سلفی - تکفیری را واکاوی کرده‌اند. باقری (۱۳۹۳) نیز در مقاله دیگری با عنوان «جریان شناسی فرقه‌های سلفی در خاورمیانه و شمال آفریقا» به این نتیجه رسیده است که عواملی نظیر آموزه‌های افرادی چون ابن تیمیه، پدیده حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای در این مناطق، تحولات مربوط به بیداری اسلامی و بحران سوریه و عراق باعث دیده شدن بیشتر این گروه‌ها به خصوص گروه‌های جهادی - تکفیری شده است. همچنین، امیری، کیانی، عبدالعلی پور و اسدی‌فرد (۱۳۹۷) در تحقیق خود با عنوان «نسبت نظریه‌های روان‌شناختی سیاسی و اجتماعی با ظهور و بروز گروه تروریستی داعش» با تأکید بر عوامل شناختی اقدامات گروهک تروریستی تکفیری داعش، به موضوع گرایش به تروریسم تکفیری و عوامل مرتبط با آن پرداخته‌اند.

1. Lankford

2. Depression

3. Post-traumatic

4. Mental health problems

5. Pape

6. Atran

7. Merari

نتیجه این مطالعه نشان داد که خاستگاه زیستی - روانی، گروه پرستی و بحران هویت، عوامل شناختی اصلی در گرایش به این نوع تفکر است^۱.

تحقیقاتی نیز در خصوص تأکید بر محیط جرم در تروریسم تکفیری انجام شده‌اند. نجفی و بهرامی (۱۳۹۴) در مطالعه خود با موضوع «بررسی آثار جریان‌های سلفی‌گری در استان کردستان در فاصله سال‌های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۱» به این نتیجه رسیدند که گروه‌های سلفی استان کردستان در مبانی و اصول اعتقادی دارای ویژگی‌ها و اشتراکاتی با گروه‌های الفائده و طالبان بوده و مؤلفه‌های داخلی از جمله قومیت و مذهب، فقر فرهنگی و میزان تحصیلات، فقر شهری و حاشیه‌نشینی، تبلیغات رسانه‌ای، گفتمان سیاسی مشترک، عدم توسعه سیاسی و عدم توسعه اقتصادی در تشدید فعالیت این جریان در داخل کشور مؤثر است. این یافته در مطالعه هوشی سادات (۱۳۹۳) نیز قبلاً احصا شده بود. همچنین، در تحقیق ادهمی (۱۳۹۰) با عنوان «نقش گروه‌های الحادی و تندرو سلفی و وهابی و شناخت آسیب‌های پیش روی ناجا»، عوامل گوناگون تأثیرگذار بر ظهور و گسترش گروه‌های تندرو سلفی و وهابی و دامنه و پیامدهای فعالیت‌های این گروه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. براساس نتایج این تحقیق، عقاید وهابیت در کردستان تاکنون نتوانسته است پایگاه اجتماعی قابل اتکاء و چشمگیر داشته باشد. امیری (۱۳۹۳) در پایان‌نامه ارشد با عنوان «سلفی‌گری و تأثیر آن بر امنیت استان کردستان»، محیط کردستان را مورد مطالعه قرار داده و تروریسم تکفیری در این محیط را به عنوان یک متغیر معنادار معرفی کرده است. عوامل اجتماعی - فرهنگی گسترش جریانات تکفیری در مناطق سنی‌نشین کرمانشاه توسط رستمی (۱۳۹۴) و شاهمحمدی (۱۳۹۵) نیز مورد بررسی قرار گرفته است.

براساس اطلاعات حاصل از بررسی اسناد سازمانی و پرونده‌های افراد گرایش‌یافته به گروه‌های حامی تروریسم تکفیری (اسناد سازمانی، ۱۳۹۵؛ ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷)، حدود ۴ درصد از گرایش‌یافتگان به این نوع تفکر، مؤنث و حدود ۹۶ درصد آن‌ها مرد بوده‌اند که از این تعداد، حدود ۲۳ درصد متأهل و ۷۷ درصد مجرد هستند. اکثر گرایش‌یافتگان دارای مدرک زیر دیپلم و درصد کمی دارای مدارک کارشناسی و بالاتر بودند که از این تعداد، اکثر گرایش‌یافتگان دارای شغل آزاد بوده‌اند. اکثر گرایش‌یافتگان علت گرایش به

۱. تحقیق مشابهی در این خصوص با عنوان «داعش از کاشت تا برداشت» توسط نورانی (۱۳۹۳) انجام گرفته است.

این گروه‌ها را انگیزه اعتقادی و در مراحل بعدی، انگیزه‌های اقتصادی، اجتماعی و انتقادی اعلام داشته‌اند. این افراد نحوه گرایش و جذب خود به این گروه‌ها را تبلیغات محفلی اعلام داشته و پس از آن، به شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های اجتماعی و مدارس علوم دینی اشاره کرده‌اند. نوع فعالیت اکثر گرایش‌یافتگان به اقدامات انتحاری و تلاش برای انجام این‌گونه اقدامات و فعالیت‌های تبلیغی تقسیم‌بندی می‌شود و مابقی، فقط گرایش‌یافته و فعالیت خاصی انجام نداده‌اند. نحوه فعالیت اکثر گرایش‌یافتگان در قالب برگزاری جلسات و محافل پنهانی صورت می‌گیرد. نحوه ارتباط‌گیری افراد گرایش‌یافته به ترتیب از طریق حضور در جلسات محفلی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و در نهایت، با انجام سفرهای خارج از کشور صورت می‌گیرد.

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که تمرکز پنهان عناصر وابسته به گروه‌های پیرو تروریسم تکفیری در محیط‌های مطالعه شده وجود دارد و می‌تواند دلیل محکمی برای گرایش جوانان به تروریسم تکفیری باشد. با توجه به اینکه گروه‌های تکفیری وابسته، زمینه فعالیت و همکاری را در محیط مورد مطالعه نشان داده‌اند، لذا احتمال تشکیل هسته‌های پنهان توسط تکفیری‌ها با کمک عناصر وابسته سرویس‌های جاسوسی در محیط استان کرمانشاه وجود دارد. همچنین، با استناد به مطالعات فوق، عوامل عقب‌ماندگی‌های ناشی از خسارات هشت سال جنگ تحمیلی، عدم شرایط مناسب اقتصادی و جذب سرمایه‌گذار و بالا بودن نرخ بیکاری در استان کرمانشاه، پتانسیل شدت بخشی به تروریسم تکفیری به‌عنوان یک مسئله مجرمانه در این استان را دارد. عوامل میدانی در استان کرمانشاه نیز در اسناد سازمانی دیده شده است (اسناد سازمانی، ۱۳۹۶) که نشان می‌دهد برخی کشورهای عربی منطقه با هدف ایجاد چالش امنیتی در ایران، حمایت مالی و ایدئولوژیکی از تروریسم تکفیری در منطقه هدف مطالعه (استان کرمانشاه) را در دستور کار خود قرار داده‌اند. بنابراین، تروریسم تکفیری به‌عنوان یک مسئله مجرمانه در محیط مجرمانه استان کرمانشاه نیازمند مطالعات بیشتری است.

در خصوص مطالعاتی که مسئله تروریسم را با نگاه اطلاعات محوری مورد سنجش قرار داده‌اند می‌توان به مطالعات برون‌مرزی اشاره کرد. به عنوان مثال، اوستراسکایت^۱ رویکرد اطلاعات محوری را یک رویکرد مدرن برای شناسایی و برنامه‌ریزی مبارزه علیه

1. Ostrauskaite

افزایش تهدیدهای فراملیتی نظیر تروریسم و جرائم سازمان‌یافته می‌داند. سازمان امنیت و همکاری اروپا (۲۰۱۷) در این خصوص معتقد است که پلیس اطلاعات محور می‌تواند به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای به ابزار مؤثر در مقابله با تروریسم، افراط‌گرایی خشونت‌آمیز و رادیکالیزه سازی منجر به تروریسم تبدیل شود^۱ و در مبارزه با گرایش به تروریسم تکفیری نقش مهمی ایفا کند. پیترسون نیز همین موضوع را تأیید کرده و معتقد است که اطلاعات محوری ابزاری کارا و مؤثر برای مبارزه با تروریسم است (پیترسون^۲، ۲۰۰۵). در این مطالعات، نقش محیطی گرایش به تروریسم و تروریسم تکفیری قابل‌استنباط است و به نظر می‌رسد که مسئله تروریسم تکفیری، موضوعی بافت محور^۳ یا محیط محور باشد. شاید دلیل اهمیت مبارزه با تروریسم از طریق اطلاعات محوری همین باشد که در الگوی مفهومی پلیس اطلاعات محور، محیط مجرمانه یک مؤلفه یا رکن اساسی است. بنابراین، از آنجا که پلیس اطلاعات محور و ارتباط رکن محیط مجرمانه با نحوه مبارزه با تروریسم در برخی از مطالعات سایر کشورها (نجار باغسیاه، ۱۳۹۸) دیده شده است و تاکنون مطالعات چندانی در این زمینه در ناجا انجام نشده است، در این مطالعه سعی شده است تا مؤلفه محیط مجرمانه امور پلیسی اطلاعات محور در رابطه با کنترل جرم تروریسم تکفیری در حوزه است حفاظتی استان کرمانشاه (به‌عنوان محیط جرم) به‌عنوان یک هدف مطالعاتی دنبال شود. با توجه به حوزه این تحقیق، سؤال‌های زیر در این مطالعه پاسخ داده خواهند شد:

سؤال اول: ویژگی‌های فردی ساکنان در محیط جرم (استان کرمانشاه) به چه میزان در گرایش به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است؟

سؤال دوم: عوامل اجتماعی محیط جرم (استان کرمانشاه) به چه میزان در گرایش و جذب ساکنان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است؟

سؤال سوم: عوامل فرهنگی و مذهبی محیط جرم (استان کرمانشاه) به چه میزان در گرایش و جذب ساکنان کرمانشاه به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است؟

سؤال چهارم: عوامل قومی محیط جرم (استان کرمانشاه) به چه میزان در گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاه در گروهک‌های تکفیری مؤثر است؟

1. Violent Exteremism and Radicalization that can Lead to Terrorism (VERLT)

2. Peterson

3. Context-based

سؤال پنجم: وجود خلأ قانونی در محیط جرم به چه میزان در گرایش و جذب برخی از افراد در تروریسم تکفیری تأثیرگذار است؟

تروریسم تکفیری: امروزه یکی از ابعاد تروریسم «تکفیر» است. آن گونه که آتران^۱ (۲۰۰۸) اشاره می‌کند، تروریسم تکفیری براساس ایده تکفیر فعالیت می‌کند و با یک ایدئولوژی مذهبی که آن را برتر از سایر ایدئولوژی‌ها دانسته، به دنبال حذف سایر فرق که آن‌ها را منحرف‌شده از اصل می‌دانند است. آنچه تکفیر عصر حاضر را از گذشته متمایز می‌کند چهار خصوصیت است؛ ابعاد جهانی آن، شبکه‌ای شدن تکفیری‌ها، اقدام به کشتارهای نامتعارف و وحشیانه تروریستی و مشوه کردن چهره اسلام رحمانی در اذهان مردم دنیا (سیدنژاد، ۱۳۸۹ و عبدالله خانی، ۱۳۸۶). بنابراین، علل گرایش به تروریسم تکفیری در محیط‌های مجرمانه متفاوت، ارزش تحقیقاتی پیدا می‌کند.

رویکرد پلیسی اطلاعات محور: در این تحقیق، منظور از پلیس اطلاعات محور، «یک الگوی کاری و فلسفه مدیریتی است که در آن تحلیل داده‌ها و اطلاعات جرم [مربوط به تروریسم تکفیری]، ابزاری اساسی برای دستیابی به یک چارچوب تصمیم‌گیری می‌باشند. چارچوبی که از طریق مدیریت استراتژیک و با اتخاذ استراتژی‌های مؤثر انتظامی که مجرمان [تروریستی] جدی و فعال را هدف می‌گیرند، سبب تسهیل در کاهش، پیشگیری و اختلال جرائم [مربوط به تروریسم تکفیری] و بی‌نظمی‌ها می‌شود» (یاوری بافقی و نجار باغسیاه، ۱۳۸۹، ص ۱۵۸).

محیط مجرمانه: الگوی اجرایی در پلیس اطلاعات محور، الگوی معروف به «۳-i» است. این الگو از سه رکن و سه بازو تشکیل شده است (راتکلیف^۲، ۲۰۰۸). رکن‌ها عبارت‌اند از رکن اطلاعات جرم^۳، رکن تصمیم‌گیرنده^۴ و رکن محیط مجرمانه^۵. این سه رکن با سه بازو یا پیکان تفسیر^۶، اثرپذیری^۷ و اثرگذاری^۸ به هم وصل می‌شوند. در پلیس اطلاعات محور فرض بر این است که محیط مجرمانه، مشخصه ثابت محیط عملیات در خدمات

1. Atran

2. Ratcliffe

3. Crime intelligence analysis

4. Decision-maker

5. Criminal environment

6. Interpret

7. Influence

8. Impact

پلیسی است. به عبارت دیگر، منظور از محیط مجرمانه، محیط عملیات پلیس است (یاوری بافقی و نجار باغسیاه، ۱۳۸۸). درست است که این مشخصه، پویا و بی ثبات است و مرتب در حال تغییر شکل، ترکیب و اندازه است، اما این یک واقعیت است که محیط مجرمانه عاملی است که همیشه خواهد بود و اگر پلیس بخواهد اقدامات عملیاتی‌اش مؤثر و کارآ باشد باید آن را کاملاً درک کند. برای اینکه اطلاعات محوری صورت بگیرد، اولین گام در این الگو این است که توانایی تفسیر محیط مجرمانه وجود داشته باشد (کریمایی و مرادیان، ۱۳۹۴).

علل مؤثر بر گرایش به تروریسم: برابر نظریهٔ سامپسون، یک و دونهام^۱ (۲۰۱۰)، برای جرم، کنترل کننده (مربی، محافظ یا مدیر) و ابرکنترل کننده وجود دارد که می‌تواند یکی از شرایط جرم را مدیریت کند. بنا به نظر جامعه‌شناسان، پرورش دهنده‌های عوامل اجتماعی عبارت‌اند از والدین، معلمان، رهبران مذهبی و مربیانی که ممکن است بزهکاران به آن‌ها وابستگی روحی داشته باشند. محافظان (شهروندانی که یکدیگر را زیر نظر دارند، پلیس و مأموران امنیتی) از اهداف مراقبت می‌کنند. مدیران، مالکان یا نمایندگان مالکان در پیشگیری از جرم با روش‌هایی اجرایی نظیر آموزش، اتخاذ سیاست‌ها و غیره دخالت دارند. برای ارتقای پیشگیری از جرم باید کنترل کننده‌ها را به حرکت درآورد و آن‌ها را از طریق تسهیل کننده‌هایی که آن‌ها را ابرکنترل‌ها می‌نامند، اثربخش تر کرد. این ابرکنترل‌ها عبارت‌اند از مردم، سازمان‌ها و مؤسسه‌هایی که می‌توانند مشوق‌ها و کنترل کننده‌ها را به‌منظور پیشگیری از جرم به کار بگیرند. از لحاظ کنترل جرم تروریسم تکفیری، کنترل و ابرکنترل‌هایی هستند که می‌توانند گرایش به تروریسم تکفیری را تعدیل یا تشدید کنند. لذا عوامل مؤثر بر گرایش به تروریسم تکفیری در محیط این تحقیق، کنترل و ابرکنترل‌هایی هستند که در محیط مجرمانهٔ کرمانشاه، نقش تعدیل یا تشدیدکننده دارند.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش اجرا، توصیفی - تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام شده است. جامعهٔ آماری این پژوهش، تعداد ۱۲۰ نفر از کارشناسان فعال در دستگاه‌های مرتبط با مسئله تروریسم است که به دلیل محدود بودن

1. Sampson et al.

جامعه آماری، از روش نمونه‌گیری تمام شمار استفاده شد و ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفته است؛ در سطح توصیفی از آماره‌هایی همچون فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شده و در بخش استنباطی، به منظور بررسی سؤال‌های پژوهش از آزمون تی تک نمونه‌ای و رتبه‌بندی عوامل دخیل در گرایش به تروریسم تکفیری از آزمون فریدمن استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

بررسی وضعیت جمعیت‌شناختی کارشناسان فعال در دستگاه‌های مرتبط با مسئله تروریسم حاکی از آن است که از ۱۲۰ نفری که در این پژوهش شرکت کرده‌اند، ۹۵ درصد مرد و ۵ درصد زن، ۲/۵ درصد مجرد و ۹۷/۵ درصد متأهل، ۲۰/۸ درصد دارای مدرک کاردانی، ۵۵/۸ درصد مدرک کارشناسی و ۲۳/۳ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر، ۲۰ درصد دارای سنوات خدمتی بین ۵ تا ۱۵ سال، ۵۶/۷ درصد بین ۱۵ تا ۲۵ سال و ۲۳/۳ درصد دارای سنوات خدمتی ۲۵ سال به بالا هستند.

جدول ۱ - نتایج آزمون تک نمونه‌ای مربوط به بررسی تأثیر ویژگی‌های فردی در گرایش به تروریسم تکفیری

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف استاندارد از میانگین
تأثیر ویژگی‌های فردی (سن، جنس، تحصیلات، حس ماجراجویی) در گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاهی به تروریسم تکفیری	۱۲۰	۳/۴۵	۰/۶۰۳	۰/۰۵۵
مقدار آماره F	۸/۱۴۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	اختلاف از میانگین

با توجه به نتایج جدول ۱ و سطح معناداری آزمون تی تک نمونه‌ای در مقایسه با میزان خطای مجاز (۰/۰۵)، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه آزمودنی‌ها، ویژگی‌های فردی با میانگین ۳/۴۵ تا حد متوسطی در روند گرایش و جذب برخی ساکنان محیط استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است.

جدول ۲ - نتایج آزمون تک نمونه‌ای مربوط به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی در گرایش به تروریسم تکفیری

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف استاندارد از میانگین
تأثیر عوامل اجتماعی (شغل، میزان درآمد، پایگاه اقتصادی، شیوه زندگی، محیط زندگی، وجود تبعیض) در گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاهی به تروریسم تکفیری	۱۲۰	۳/۸۴	۰/۵۵۷	۰/۰۵۱
	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
	۱۶/۵۴۲	۱۱۹	۰/۰۰۰	۰/۸۴۰

با توجه به نتایج جدول ۲ و سطح معناداری آزمون تی تک نمونه‌ای در مقایسه با میزان خطای مجاز (۰/۰۵)، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه آزمودنی‌ها، عوامل اجتماعی با میانگین ۳/۸۴ تا حد زیادی در روند گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاهی به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است.

جدول ۳ - نتایج آزمون تک نمونه‌ای مربوط به بررسی تأثیر عوامل فرهنگی و مذهبی در گرایش به تروریسم تکفیری

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف استاندارد از میانگین
تأثیر عوامل فرهنگی و مذهبی در گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاهی در تروریسم تکفیری	۱۲۰	۴	۰/۴۷۹	۰/۰۴۴
	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
	۲۲/۷۳	۱۱۹	۰/۰۰۰	۰/۹۹۵

با توجه به نتایج جدول ۳ و سطح معناداری آزمون تی تک نمونه‌ای در مقایسه با میزان خطای مجاز (۰/۰۵)، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه آزمودنی‌ها، عوامل فرهنگی و مذهبی با میانگین ۴ تا حد خیلی زیادی در روند گرایش و جذب برخی ساکنان کرمانشاهی به تروریسم تکفیری تأثیرگذار است.

جدول ۴ - نتایج آزمون تک نمونه‌ای مربوط به بررسی تأثیر عوامل قومی در گرایش به تروریسم تکفیری

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف استاندارد از میانگین
تأثیر عوامل قومی در گرایش و جذب برخی از ساکنان کرمانشاهی در تروریسم تکفیری	۱۲۰	۳/۸۷	۰/۶۴۶	۰/۰۵۹
	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
	۱۴/۷۰۳	۱۱۹	۰/۰۰۰	۰/۸۶۷

با توجه به نتایج جدول ۴ و سطح معناداری آزمون تی تک نمونه‌ای در مقایسه با میزان خطای مجاز (۰/۰۵)، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه

آزمودنی‌ها، عوامل قومی با میانگین ۳/۸۷ تا حد زیادی در روند گرایش و جذب برخی ساکنان کرمانشاهی به تروریسم تکفیری تأثیر گذار است.

جدول ۵ - نتایج آزمون تک نمونه‌ای مربوط به تأثیر وجود خلأ قانونی در گرایش و جذب به تروریسم تکفیری

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	انحراف استاندارد از میانگین
تأثیر وجود خلأ قانونی در گرایش و جذب برخی از افراد در گروهک‌های تکفیری	۱۲۰	۳/۱۶	۱/۲۱۳	۰/۱۱۱
	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
	۱/۴۸۰	۱۱۹	۰/۱۴۲	۰/۱۶۴

با توجه به نتایج جدول ۵ و سطح معناداری آزمون تی تک نمونه‌ای در مقایسه با میزان خطای مجاز (۰/۰۵)، می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه آزمودنی‌ها، تأثیر وجود خلأهای قانونی در روند گرایش و جذب برخی ساکنان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری معنادار نیست.

جدول ۶ - نتایج آزمون فریدمن (رتبه‌بندی عوامل دخیل در گرایش به تروریسم تکفیری)

عوامل	میانگین رتبه‌ها	مقدار خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل مذهبی	۳/۵۴	۵۱/۳۲	۴	۰/۰۰۰
عوامل قومی	۳/۳۲			
عوامل اجتماعی	۳/۲۳			
وجود خلأهای قانونی	۲/۴۸			
ویژگی‌های فردی	۲/۴۳			

با توجه به نتایج جدول ۶ و سطح معناداری و میانگین رتبه‌ای به دست آمده در آزمون فریدمن، رتبه‌بندی عوامل دخیل در گرایش به تروریسم تکفیری نشان می‌دهد به ترتیب اولویت، عوامل مذهبی (۳/۵۴)، عوامل قومی (۳/۳۲)، عوامل اجتماعی (۳/۲۳)، وجود خلأهای قانونی (۲/۴۸) و ویژگی‌های فردی (۲/۴۳) در گرایش برخی از ساکنان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری دخالت دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

رویکرد اطلاعات محوری گزینه‌های نظری و عملی را در برخورد با جرم تروریسم تکفیری پیشنهاد می‌کند. برابر این رویکرد، مؤلفه محیط مجرمانه از عوامل اصلی و تأثیرگذار در برخورد با یک جرم است که باید به‌نوعی آن را کنترل و مدیریت کرد. بنابراین، در این تحقیق سعی شد تا عوامل مختلف محیط مجرمانه که می‌توانند در محیط تحقیق (استان

کرمانشاه) بر تروریسم تکفیری تأثیرگذار باشند شناسایی شود.

در تبیین عوامل فرهنگی و مذهبی، گویه‌های انتخابی توسط کارشناسان نشان می‌دهد که محیط مجرمانه کرمانشاه از خصوصیت تأثیر تعصبات مذهبی در گرایش افراد به تروریسم تکفیری برخوردار است و این در حالی است که با بررسی وضعیت افراد گرایش یافته از طریق بررسی اسنادی، مشخص شد که انگیزه‌های اعتقادی و مذهبی بالاترین آمار را در بین افراد گرایش یافته به خود اختصاص داده که این خود نشان می‌دهد برخلاف برخی تحلیل‌ها که مشکلات اقتصادی را عامل اصلی گرایش افراد می‌دانند، در این پژوهش عامل اعتقادی و مذهبی بیش‌ترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. هرچند در برخی استان‌ها ممکن است انگیزه‌های اقتصادی اولویت داشته باشد، اما در استان کرمانشاه عامل اعتقادی و مذهبی هم از نظر کارشناسان و هم برابر مطالعه اسنادی، بیش‌ترین تأثیر را در گرایش افراد به گروه‌های تکفیری داشته است. این عامل همسو با تحقیقات قبلی در استان‌های دیگر نیز است؛ امیری (۱۳۹۳) و نجفی و بهرامی (۱۳۹۴) تأثیر عامل اعتقادی و مذهبی در گرایش به تروریسم تکفیری در استان کردستان را مورد اشاره قرار داده‌اند. از جمله عوامل فرهنگی که با درصد توافق بالا مورد تأیید پاسخ‌دهندگان این تحقیق بوده است، برگزاری محافل و مجالس تبلیغی پنهانی در پوشش کلاس‌های قرآنی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای بوده است که بیش از سایر عوامل بر میزان گرایش افراد به تروریسم تکفیری تأثیر داشته‌اند. این یافته با یافته‌های بررسی‌های اسنادی نیز توافق دارد؛ با این تفاوت که در بررسی‌های اسنادی، تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای و اجتماعی در سطح بسیار پایین‌تری نسبت به تأثیر مجالس تبلیغی پنهانی قرار دارند، هرچند باید تأکید کرد که در این جلسات نیز مطالب و شبهه‌هایی که از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای تبلیغ می‌شود مطرح و به خورد افراد داده می‌شود. این یافته در تحقیقات مشابه نیز مورد اشاره قرار گرفته است؛ هوشی سادات (۱۳۹۳) بر اهمیت فقر فرهنگی و تحصیلات به‌عنوان متغیرهای تأثیرگذار در گرایش به تروریسم تکفیری تأکید کرده است.

از میان عوامل فردی و برابر اطلاعات به دست آمده، عوامل سن، جنسیت و میزان تحصیلات در گرایش افراد به تروریسم تکفیری مؤثر بوده‌اند. این عوامل که در تحقیقات قبلی نیز اثرگذاری آن‌ها اثبات شده است (نجا باغسیاه و فریبرز پورمساح، ۱۳۹۶)، در اطلاعات به دست آمده از روش اسنادی نیز مورد تأیید قرار گرفته‌اند؛ چراکه اکثر افراد

گرایش یافتگان مردان مجرد، دارای متوسط سنی ۱۵ تا ۳۰ ساله و دارای مدارک زیر دیپلم بوده‌اند. از عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش و جذب برخی از ساکنان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری نیز وضعیت شغلی افراد و محیط زندگی تأثیرگذارترین عوامل بوده‌اند. یافته‌های حاصل از بررسی اسنادی (۱۳۹۶ و ۱۳۹۷) نیز نشان می‌دهد که اکثر افراد گرایش‌یافته، بیکار و فاقد شغل یا دارای مشاغل آزاد کاذب بوده‌اند و اکثر گرایش‌یافتگان به مناطق تعریف شده دارای بافت اجتماعی خاص تعلق دارند (رستمی، ۱۳۹۴).

در خصوص عوامل قانونی، براساس نتایج تحقیق، تأثیرگذاری این عوامل در گرایش به تروریسم تکفیری معنادار نبوده است؛ اما از لحاظ دخالت در متغیر گرایش به تروریسم تکفیری در رتبه چهارم و قبل از ویژگی‌های فردی قرار گرفته‌اند. در توضیح این عامل می‌توان گفت که در مقایسه با مطالعات اسنادی (اسناد سازمانی، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷)، این عامل هرچند به‌طور کلی زمینه‌ساز گرایش به تروریسم تکفیری نیست (ادهمی، ۱۳۹۰)، اما به سبب مصادیق ذکر شده در پرسشنامه می‌تواند در کنترل این متغیر (در رتبه بالاتر از عوامل فردی) دخالت داشته باشد؛ چراکه نتایج به دست آمده از آزمون فریدمن نشان داد که به ترتیب عوامل فرهنگی و مذهبی، عوامل قومی، عوامل اجتماعی و ویژگی‌های فردی در گرایش و جذب ساکنان استان کرمانشاه به تروریسم تکفیری مؤثر می‌باشند. این بدان معنا است که محیط مجرمانه استان کرمانشاه از منظر این عوامل در معرض تهدید جرم تروریسم تکفیری قرار دارد.

از دیدگاه مفاهیم پلیس اطلاعات محور، سه مؤلفه محیط مجرمانه، اطلاعات جرم و تصمیم‌گیرنده بر مدیریت و کنترل یک جرم تأثیر دارند. براساس نتایج تحقیق، عوامل فرهنگی و مذهبی، عوامل اجتماعی، عوامل قومی و ویژگی‌های فردی به عنوان متغیرهای تأثیرگذار در محیط مجرمانه استان کرمانشاه بر گرایش به تروریسم تکفیری تأثیر دارند و باید تحت کنترل و مدیریت باشند. اما در کنترل محیط مجرمانه نمی‌توان عوامل اطلاعات جرم و تصمیم‌گیرنده را نیز نادیده گرفت و این سه مؤلفه را می‌توان در کنار هم مورد توجه قرار داد. بنابراین، انجام مطالعه‌ای دیگر در خصوص مؤلفه‌های اطلاعات جرم و تصمیم‌گیرنده ضروری به نظر می‌رسد و با سنجش این سه مؤلفه است که می‌توان مدلی اجرایی‌تر در خصوص کنترل و مدیریت این جرم در استان کرمانشاه ارائه کرد.

با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهاد‌های زیر در جهت مدیریت جرم تروریسم تکفیری قابل ارائه هستند:

- در خصوص عوامل فرهنگی و مذهبی، به نظر می‌رسد لازم است تا از شبیه‌پراکنی توسط گروه‌های تکفیری جلوگیری کرد و برای این موضوع از وجود کارشناسان مذهبی در این استان از طریق برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های تخصصی استفاده کرد و نسبت به تربیت کارشناسان و مربیان خبره هم در حوزه اهل تسنن و هم در حوزه تشیع اقدام کرد.

- براساس نتایج تحقیق، تعامل بین مسئولان با بزرگان، ماموستاها و افراد بانفوذ اهل سنت در پیشگیری از گرایش و جذب افراد به تروریسم تکفیری مهم هستند. لذا پیشنهاد می‌شود مسئولان با این قشر جامعه در تعامل نوبه‌ای باشند.

- با توجه به نتایج ناشی از بررسی اسنادی، برخی تندروری‌ها و ذکر مطالب توهین‌آمیز از سوی برخی از خطبا و مداح‌های شیعه و انتشار آن در سطح فضای مجازی در گرایش و جذب برخی افراد به تروریسم تکفیری اثرگذار است. لذا لازم است هرگونه سخنرانی، مداحی یا موعظه و اعظان اهل تشیع با توجه به این امر مهم صورت پذیرد.

- برابر اطلاعات به دست آمده، مهم‌ترین فعالیت گروه‌های تکفیری، برگزاری جلسات و محافل پنهانی است و نفوذ افراد دیگر به این محافل مشکل است. لذا پیشنهاد می‌شود مسئولان منطقه، ارباب فضل و اصحاب قلم را تشویق کنند تا با دایر کردن مؤسسات خصوصی و انجمن‌های مذهبی و انجام پژوهش‌های گروهی، بستری مناسب فراهم آورند تا مباحث مذهبی و اعتقادی از تمرکز بر تفاوت در لایه رفتاری که منجر به خشونت می‌شود به تمرکز بر لایه ذهنی و اعتقادی در استان‌های درگیر با این موضوع وارد شود.

- با توجه به عوامل فرهنگی احصاء شده، استفاده حداکثری از فضای مجازی برای اتحاد و همدلی مذهبی و قومی در مناطق سنی‌نشین و اجتناب کارگزاران نظام در سطح ملی و استانی از اظهارنظرها و اقدام‌هایی که می‌تواند شائبه مرزبندی میان شیعیان و سنی‌ها را در داخل کشور ایجاد کند و خوراک تبلیغاتی لازم را در اختیار ابزار جنگ روانی غرب قرار دهد از پیشنهاد‌های دیگر فرهنگی است.

- راه‌اندازی دفاتر ائتلافی جرم (با توجه به رویکرد پلیس اطلاعات محور) مابین استان‌های هدف در جهت بررسی و کنترل عوامل تکفیری و تروریستی و نیز کشاندن سطوح تحلیل جرم به ساختار کلانتری‌ها و پاسگاه‌ها در فرماندهی انتظامی شهرستان‌های استان کرمانشاه پیشنهاد سازنده‌ای خواهد بود.

- تعریف سرفصل‌های آموزشی برای پلیس اطلاعات محور و تهیه متون آموزشی مربوط به کنترل جرم تروریسم تکفیری براساس مؤلفه‌های اطلاعات محوری، یک پیشنهاد بنیادی بلندمدت خواهد بود. در جهت این پیشنهاد به نظر می‌رسد ابتدا لازم است تا پژوهش‌های تکمیلی دیگری در این حوزه برنامه‌ریزی، هدایت و اجرا شود.

منابع

منابع فارسی

- آقازاده، سعید (۱۳۹۳). همه‌چیز درباره‌ی گروه‌های تکفیری. تهران: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
- ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۹۲). نوسلفی‌گری و جهانی‌شدن امنیت در خاورمیانه. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ادهمی، جمال (۱۳۹۰). نقش گروه‌های الحادی و تندروی سلفی و وهابی و شناخت آسیب‌های پیش روی ناجا. سنندج: دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان کردستان.
- اسناد سازمانی (۱۳۹۵). پرونده‌ی عناصر تکفیری. کرمانشاه: پلیس امنیت عمومی فرماندهی انتظامی.
- اسناد سازمانی (۱۳۹۶). پرونده‌ی عناصر تکفیری. کرمانشاه: پلیس امنیت عمومی فرماندهی انتظامی.
- اسناد سازمانی (۱۳۹۷). تروریسم تکفیری در مرز. تهران: پلیس امنیت عمومی ناجا.
- اعظم‌آزاده، منصوره و بقالی، هاوژین (۱۳۹۱). تحلیل جامعه‌شناختی سلفی‌گری به مثابه یکی از منابع هویت‌ساز در کردستان ایران. *مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران*. ۲۶(۲)، صص ۴۳-۵۶. بازیابی از: http://www.jss-isa.ir/article_21432.html
- امیری، رضا (۱۳۹۳). سلفی‌گری و تأثیر آن بر امنیت استان کردستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی. تهران: دانشگاه تربیت مدرس. بازیابی از: <https://ganj-old.irandoc.ac.ir/articles/846316>
- امیری، سروش؛ کیانی، جواد؛ عبدالعلی‌پور، قادر و اسدی‌فرد، محمد (۱۳۹۷). نسبت نظریه‌های روان‌شناختی سیاسی و اجتماعی با ظهور و بروز گروه تروریستی داعش. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی. ۱۳(۵۰)، صص ۳۱-۵۲. بازیابی از: http://icra.jrl.police.ir/article_18848.html

- باقری، یوسف (۱۳۹۳). جریان‌شناسی فرقه‌های سلفی در خاورمیانه و شمال آفریقا. *فصلنامه حبل‌المتین*. ۳(۹)، صص ۵۵-۷۴. بازیابی از:
<http://hablolmatin.dmsonnat.ir/?action=articleInfo&article=1191>
- رستمی، تورج (۱۳۹۴). *بررسی عوامل اجتماعی-فرهنگی گسترش جریان‌های تکفیری در مناطق سنی‌نشین کرمانشاه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- راتکلیف، جری. اچ. (۱۳۸۹). *پلیس اطلاعات محور (امیرحسین یاوری بافقی و رسول نجار باغسیاه، مترجمان)*. تهران: نشر حدیث کوثر.
- ستوده، علی اصغر و جعفر خزایی (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی رشد جریان‌های تکفیری در خاورمیانه. *فصلنامه حبل‌المتین*. ۳(۹)، صص ۲۳-۴۲. بازیابی از:
<http://hablolmatin.dmsonnat.ir/?action=articleInfo&article=1188>
- سیدنژاد، سید باقر (۱۳۸۹). سلفی‌گرایی در عراق و تأثیر آن بر جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه مطالعات راهبردی*. ۱۳(۱)، صص ۴۷-۵۲. بازیابی از:
http://quarterly.risstudies.org/article_891.html
- شاه‌محمدی، محمد (۱۳۹۵). *بررسی مؤلفه‌های تهدیدات امنیتی و انتظامی سلفیت در اورامانات استان کرمانشاه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته علوم انتظامی. دانشگاه علوم انتظامی امین
- عبدالله‌خانی، علی (۱۳۸۶). *تروریسم شناسی*. تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- کریمایی، علی اعظم و مرادیان، محسن (۱۳۹۴). *الگوی پیش‌بینی تحولات قومی در شهرهای سنی‌نشین استان کرمانشاه*. کرمانشاه: دفتر تحقیقات کاربردی انتظامی
- نورانی، سید مهدی (۱۳۹۳). *داعش از کاشت تا برداشت*. قم: انتشارات مجد.
- نجار باغسیاه، رسول (۱۳۹۸). *راهنمای پلیس اطلاعات محور در سازمان امنیت و همکاری اروپا*. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- نجار باغسیاه، رسول و پورمساح، فریبرز (۱۳۹۶). *مقدمه‌ای بر شناخت عملیات‌های انتحاری و روش‌های پیشگیری و مقابله انتظامی با آن‌ها*. تهران: پلیس اطلاعات و امنیت عمومی ناجا.
- نجفی، علیرضا و بهرامی، فردین (۱۳۹۴). بررسی آثار جریان‌های سلفی‌گری در استان کردستان (سال ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۱). *هشتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران*؛ هم‌مدلی

اقوام ایرانی، انسجام و اقتدار ملی. بازیابی از: <https://b2n.ir/43204>

- هوشی سادات، سیدمهدی (۱۳۹۳). داعش میراث سیاست غربی - عربی. فصلنامه مجلس و راهبرد. ۲۵(۹۶)، صص ۴۳-۵۷. بازیابی از:

<https://rc.majlis.ir/fa/report/show/892255>

- یآوری بافقی، امیرحسین و نجار باغسیاه، رسول (۱۳۸۸). رویکرد پلیس اطلاعات محور؛ طراحی جدید از اطلاعات. تهران: حدیث کوثر.

- یآوری بافقی، امیرحسین و نجار باغسیاه، رسول (۱۳۸۹). پلیس اطلاعات محور. تهران: حدیث کوثر.

منابع انگلیسی

- Abadie, A. (2004). *Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism*. Retrieved from <http://ksghome.harvard.edu/~aabadie/povterr.pdf>
- Atran, S. (2008). Who Becomes a Terrorist Today? *Perspective on Terrorism*, 2(5), 10-18.
- Lankford, A. (2013). *The Myth of Martyrdom: What Really Drives Suicide Bombers, Rampage Shooters, and Other Self-Destructive Killers?* New York: Palgrave Macmillan. Retrieved from: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/articles/issues/PTv2i5.pdf>
- Merari, A. (2010). *Driven to Death: Psychological and Social Aspects of Suicide Terrorism*. USA: Oxford University Press, Inc.
- OSCE (2017). *OSCE guidebook intelligence-led policing*. Vienna: OSCE Secretariat Transnational Threats Department Strategic Police Matters Unit.
- Pape, R. (2005). *Dying to Win*. New York: Random House.
- Peterson, M. (2005). *Intelligence-led policing: the new intelligence architecture*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Assistance.
- Sampson, R., Eck, J. E. & Dunham, J. (2010). Super controllers and crime prevention: a routine activity explanation of crime prevention success and failure. *Security Journal*, 23(1), 37-51. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1057/sj.2009.17>
- TED Organization (2010). *Sharmeen Obaid-Chinoy: Inside a school for suicide bombers*. Retrieved from: http://www.ted.com/talks/sharmeen_obaid_chinoy_inside_a_school_for_suicide_bombers